

TEKSTI: MIRVA HEIKKILÄ
 KUVA: HANNA VARJAKOSKEN ARKISTO

”On osattava kuunnella vanhempien ihmisten kokemusta ja ääntä”

Mediatutkija ja kulttuurigerontologi Hanna Varjakoski, 47, tutkii Itä-Suomen yliopistossa ikääntyneiden digitaalisten terveyspalveluiden käyttöä.

MINUSTA TULI TUTKIJA, kun löysin innostavan tutkimusaiheen. Jo tehdessäni maisterin opintoja tiesin haluavani tutkijaksi, mutta erinäisten elämäntapa- ja käänteiden takia päädyin pois yliopistomaailmasta ja tein pitkään muita juttuja. Haave väitöskirjasta ja tutkimustyöstä ei kuitenkaan sammunut. Kymmenisen vuotta sitten käsiini päätyi suuria ikäluokkia ja ikääntymistä käsittelevä teos. Sen innostamana ryhdyin selvittämään, mitä oppialani, mediatutkimus, tiesi kertoa vanhenemisen ja vanhuuden kuvastoista liikkuvassa kuvassa. Yllätyksekseni kotimaista tutkimusta aiheesta ei juurikaan löytynyt. Näytti myös siltä, että ikää ja vanhenemistä kulttuurisesti rakentuvina ilmiöinä oli meillä tutkittu vähän. Väitöskirjan aihe oli löytynyt.

JOS EN TUTKISI, olisin luultavimmin rakennusrestauroija tai vastaavanlaisessa käsityöammattissa. Vanhojen puutalojen kunnostus on minulle rakas vapaa-ajanviette ja vastapainoa tietokoneen ääressä istumiselle. Kunnostusprojektin päätökseen saaminen ja uusien kädentaitojen oppiminen on aina yhtä innostavaa. Näen vanhojen talojen kunnostamisen perinteisin menetelmin kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti arvokkaana työnä.

AIKUISKASVATUSTIEDETTÄ TARVITAAN yhteiskunnassa, sillä väestön ikääntymisen myötä on tärkeää, että vanhenemista tutkitaan monitieteisesti. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta iäkkäiden ihmisten toimijuuden ja osallisuuden tukeminen sekä ikääntymiseen kuuluvien erityispiirteiden tunnistaminen ovat tärkeitä kysymyksiä aikuiskasvatustieteessäkin. On osattava kuunnella vanhempien ihmisten kokemusta ja ääntä ja nähdä heidät arvokkaina yhteiskunnan jäseninä.

PARAIKAA SELVITÄN vanhenemisen ja vanhuuden kulttuurisia kuvastoja. Turun yliopistoon tekemässäni väitöskirjassa tutkin vanhenemisen sukupuolittuneita kuvastoja 2000-luvun suomalaisessa mediassa. Media on keskeinen areena, jossa muokataan vanhenemista koskevia käsityksiä ja rakennetaan käsityksiä vanhempien ihmisten olemuksesta, kyvyistä, roolista ja merkityksestä yhteiskunnassa. Vanhenemiseen liitetään paljon yksipuolisia stereotyyppioita, kielteisiä merkityksiä ja ageistisia käsityksiä. Ikääntymiskuvastojen kriittinen analysoiminen onkin yksi keino tehdä kulttuurista ikäsyrjiintää näkyväksi ja lisätä tietoisuutta siitä. Kulttuuritutkimus auttaa tekemään näkyväksi sitä arvomaailmaa ja asenneilmapiiriä, jonka ympäröimänä elämme ja vanhenemme. Sen pohjalta myös tehdään poliittisia päätöksiä ja rakennetaan tulevaisuuden yhteiskuntia.

VANHENEMISEEN LIITETÄÄN PALJON YKSIPUOLISIA STEREOTYPIOITA.

ESIKUVANANI PIDÄN ihmisiä, joista välittyy aito innostus ja intohimo omaa työtä kohtaan. Ihailen tutkijoita, joilla on kyky kommunikoida tutkittua tietoa laajoille yleisöille kansantajuisesti ja ajatuksia herättävällä tavalla sekä halua kontribuoida eettisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamiseen.

SEURAAVAKSI HALUAN TUTKIA 75-vuotiaiden ja sitä vanhempien kansalaisten digiteknologioiden ja -palveluiden käyttöä ja ei-käyttöä terveyden ja osallisuuden näkökulmasta. Aloitin hiljattain tutkijana pohjoismaisessa HAIDI-tutkimushankkeessa, jota rahoittaa Tulevaisuuden haasteet Pohjolassa -tutkimusohjelma. Selvitämme, toteutuuko kansalaisten yhdenvertainen oikeus ja mahdollisuus hyvään terveyteen tilanteessa, jossa palvelut ja yhteiskunta ovat pitkälti digitalisoituneita. Kun hankkeemme on saatu päätökseen, haluan sukeltaa jälleen vanhenemisen kulttuuristen aspektien tutkimiseen. Tällä kertaa laajennan tarkasteluaani myös muunlajisiin.

KOLLEGOILTANI SAAN tukea ja kannustusta, omaa ajattelua haastavia näkökulmia sekä kiinnostavia yhteistyömahdollisuuksia. HAIDI-hankkeessamme on hieno ryhmä koossa – on ilo tehdä tutkimusta heidän kanssaan.

KUN EN TUTKI, joogailen, liikun luonnossa, kuuntelen paljon musiikkia ja kunnostan vanhaa taloani. Sosiaalinen ja vaateliass kissani osaa pitää huolen siitä, etten jämähdä liian pitkiksi ajoiksi koneen ääreen vaan muistan täyttää roolini hänen viihdytys- ja hyvinvointivastaavanaan.

Vapaa-ajallaan mediatutkija Hanna Varjakoski kunnostaa vanhaa puutaloa: "Ikä ja patina saavat näkyä, se on kaunista."

Klassikko, johon palaan

Yhdysvaltalaisen ikääntymisen tutkijan Margareth Morganroth Gulletten *Aged by Culture* vuodelta 2004 on ikääntymisen tutkimuksen klassikkoteoksia. Kirjoittaja nivoo omat kokemuksensa tarkkasilmäiseen kulttuurin analyysiin ja kritiikkiin.

Sarja vie aikuiskasvatuksen tutkijan arkeen ja verkostoihin. Sen tuottaa Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.